

# DE REFORMATIE

Weekblad tot ontwikkeling van het Gereformeerde leven

Onder redactie van Prof. Dr. F. J. J. Buijendijk, Dr. K. Dijk, Dr. V. Hepp en Dr. B. Wielenga

Medewerkers: D. H. A. van Andel, Solo; J. van Andel, 's-Gravenhage; N. Baas, Amsterdam; Prof. Dr. H. Bavinck, Amsterdam; Dr. Henry Beets, Grand Rapids, Mich., N.A.; Dr. Joh. C. Breen, Amsterdam; Prof. Dr. F. W. Grosheide, Amsterdam; Dr. W. G. Harrenstein, Medan; Prof. Dr. T. Hoekstra, Kampen; Dr. G. Keizer, Tiel; Dr. B. A. Knoppers, Almelo; Dr. J. G. Kunst, Arnhem; Dr. H. W. Laman, Assen; Dr. C. Lindeboom, Amsterdam; Prof. Dr. S. O. Loos, Voorburg; Dr. F. C. Meijster, Rotterdam; Dr. J. C. de Moor, Amsterdam; Prof. Dr. J. Ridderbos, Kampen; Dr. J. C. Rullmann, Utrecht; Dr. K. Schilder, Gorinchem; J. Schouten, Rotterdam; Dr. W. J. A. Schouten, Kampen; Dr. J. Thys, Meppel; Dr. H. W. van der Vaart, Smit, 's-Graveland; Dr. D. H. Th. Vollenhoven, Oostkapelle; Dr. J. de Vries, Tilburg; Dr. J. D. Wiedinga, Anna-Jacoba-Polder; Mr. J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Adres der Redactie:  
Dr. V. HEPP, Paul Krugerstraat 55, Watergraafsmeer.

Drukkers-uitgevers:  
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.

Abonnement. f1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.  
Voor 't Buitenland f7.50 per jaar.  
Advertentie: 25 ct. per regel. Reclames: 75 ct. per regel.

## REFORMATIE.

### III (Slot).

#### De taak der Reformatie.

Het eerste artikel droeg tot bovenschrijft: „ONTWIKKELING, geen INWIKKELING.“ Gewaarschuwd werd tegen conservatisme en radicalisme, maar bepaaldelijk tegen de richting, die naar een zeker punt in het verleden wil terugkeeren. In onze dagen werkt een sterke drang om naar de apostolische eeuw terug te gaan. Dit mag echter niet anders dan als Reactie beschouwd.

In het volgende artikel werd over de wel der Reformatie gehandeld. Reformatie is niet slechts zoo nu en dan noodzakelijk, maar altijd door. Verwaarloost de Kerk dezen geregelde reformatoischen arbeid, dan moet door abnormale Reformatie ingegrepen. Zoo ging het in de 16de, zoo ook in de 19de eeuw. Men zie echter nooit zulk een abnormale Reformatie voor de eigenlijke aan. De Kerk moet door normale Reformatie de abnormale voorkomen. De normale Reformatie wordt ook door ons blad bedoeld. Er zijn tekenen, die er op wijzen, dat deze niet langer mag nagelaten, zullen we den toestand niet zoo laten verworden, dat een nieuwe abnormale Reformatie alleen uitkomst brengen kan.

Nog eens, men geve aan den naam van ons blad geen onjuisten nitleg.

Zij, die eraan medewerken, nemen volstrekt niet het standpunt in, dat onze kerken weder schromelijk gedecoreerd zouden zijn.

Maar zij zijn doordrongen van den plicht der doorgaande reformatie.

Zij gaan hiervan uit, dat er nooit een tijdperk voor de gemeente van Christus op aarde zal aanbreken, waarin reformatie overbodig kan geacht worden.

En vooral waar er ernstige redenen zijn om zich af te vragen of onze kerken niet te veel teren op de reformatoische acties der vorige eeuw; waar er in plaats van vooruitgang over zekeren stilstand viel te klagen en dit met vrees vervulde, staken zij de hoofden bij elkander om te overleggen, hoe het dreigend, ja het reeds werkelijkheid geworden gevaar van geestelijke inzinking kan afgewend en gestuit.

Het is hun eeuwig streven om het werk der reformatie, in de vorige eeuw opnieuw ter hand genomen, voort te zetten en te bestendigen.

Met blijdschap mag geconstateerd, dat zij daarin niet alleen staan.

De onlangs gehouden Generale Synode bewoog zich met onbedriegelijke duidelijkheid in reformatoische lijn.

Zij beelden zich niet in, dat zij de eersten en de eenigen zijn, die hierop wijzen.

Dankbaar erkennen zij, dat menigeen daarin reeds is voorgegaan.

Dit geeft hun juist steun, dat zij mannen kunnen navolgen, die hun tot voorbeelden zijn; dat zij tal van medestanders hebben; dat het Gereformeerde volk over het geheel achter hen staat, hen aanmoedigt door hun sympathie, hen sterkt door hun gebed.

Is Reformatie door Christus onze kerken tot een wet gesteld, zoo is daarmee tegelijk de taak der Reformatie omschreven.

Laat ik mij nu even van het beeld van de plant mogen bedienen.

Zal een plant gedijen, dan behoort er drieërlei arbeid aan te bestaan.

Voorreest moeten schadelijke invloeden, die van buiten op haar inwerken, worden geneutraliseerd. Tegen den zonnebrand zal als tegenwicht dagelijkse besproeiing moeten worden geboden. Bladeren en stengels zullen geregeld van insecten moeten worden gezuiverd. Parasieten, die leven ten koste van de planten, zullen zonder verschoonen verdeeld moeten worden.

Vervolgens moeten alle afwijkingen, die van binnen komen, zooveel mogelijk worden tegengegaan. De takken, die verstorven zijn of door hun weelderigen uitgroei belemmerend werken, dienen weggenomen of besnoeid.

Eindelijk zal de tuinier, zooveel in zijn ver-

mogen staat, de levensvoorwaarden verbeteren, de grond van ontbrekende voedingsstoffen voorzien, den opwas door opbinden of er stokken bij te plaatsen leiden, zichzelf een vorm scheppen, waarin de plant zich behoort te ontwikkelen en alles aanwenden, om dat te bereiken.

Hij zal dus tegen degenererende machten van buiten den strijd aanbinden, hij zal een kritisch oog laten gaan over de plant of geen ziekten haar ondermijnen, hij zal ook positief op haar ontwikkeling inwerken.

Daar heeft men dan de drieërlei taak der Reformatie in beeld gebracht.

Reformatie eischt verdediging naar buiten, kritiek naar binnen en rusteloos arbeiden ter levensontplooiing.

#### Verdediging naar buiten!

De kerk vond steeds machten tegenover zich, die het op haar ondergang hebben gemunt.

En het zou haast een gemeenplaats zijn, wanneer wij beweerden, dat er zelden een periode in de kerkgeschiedenis aanbrak, waarin zij aan zulke verwoede aanvallen van buiten blootstond als heden.

Men bestookt haar maar niet op dit of dat punt. Maar zij verkondigt een ekele waarheid, welke niet wordt bestreden. Een steeds vermeerderend getal secten zoekt haar afbreuk te doen. De richtingen, die zich principieel tegen haar verzetten, zijn niet gemakkelijk op te sommen. Zij groeien in tal en kracht. De ongeloovige wetenschap ziet met minachting op haar neer en decreeteert stellingen, die lijnrecht tegen haar leer ingaan. De ongeloovige sociale beweging tracht de massa te suggereren, dat de Kerk met machteloosheid is geslagen en scheldt haar voor het bolwerk der reactie. De ongeloovige cultuur schimpt op haar levensidealen en predikt ideeën, welke zich met het Christendom niet verdragen.

De kerk mag hier niet lijdelijk toezien.

Zij mag den strijd niet schuwen.

In den strijd ligt juist haar bestaansrecht op aarde.

Reeds veel te veel liet zij wereldsche denkbeelden binnen haar muren de ronde doen en werd daardoor oorzaak dat zij van zekere verwereldlijking zich niet kan vrijpleiten.

Veel te zwak trad zij op tegen ongeloovige en seculistische theorieën.

De apologetiek of geloofsverdediging werd te zeer door haar veronachtzaamd.

Zal zij haar roeping getrouw blijven, dan mag zij niet langer aanzien op de aanvallen van buiten te antwoorden. Zij zal rekenschap moeten geven van de hoop, die in haar is. Zij zal de bedenkingen van het ongeloof moeten ontleden en ontzenuwen.

Het tijdperk, dat wij thans ingaan, moet, zal het goed zijn, een sterk apologetisch karakter dragen.

Anders zal de kerk steeds meer terrein verliezen. En dat door eigen schuld.

Door gemakzucht, die zich van haar heeft meester gemaakt.

Door een niet begrijpen van haar tijd.

#### Critiek naar binnen!

Dikwijls hoort men erover klagen, dat zich in onze kerken tegenwoordig zulk een kritische geest openbaart.

En ik zou niet gaarne betoogen, dat alle kritiek, welke er thans wordt geöfend, gezonde kritiek is. Maar laat ons dit toch vooropstellen, dat zonder kritiek van Reformatie niets kan komen.

Wanneer men geen gebreken ziet of bang is om die aan te wijzen, is de reformatoische kracht reeds gebroken.

Het is wel het onverstandigste, het meest ongeloofte wat men doen kan: de kritiek te smoren.

De kritiek op de kerkelijke toestanden behoort juist algemeen te worden.

De kritiek der jongeren en de kritiek der ouderen

heeft zich te verbreden tot een kritiek van allen.

Eigenlijk mocht er niemand in onze kerken gevonden worden, die geen kritiek heeft.

Ieders oog heeft open te staan voor de tekortkomingen en de misstanden in ons kerkelijk leven. Dan eerst kan er verbetering komen.

Dan eerst is de weg geöfend om voort te varen naar de volmaaktheid.

Evenwel mag dit nooit ontaarden in ongebonden kritiek.

Ook de kritiek heeft haar regels.

En de kritiek, welke de Reformatie noodig heeft, heeft zich als eersten regel te stellen, dat zij voortkomt uit liefde voor de kerk van Christus.

Echte kritiek mag niet voortkomen uit een verbitterd, maar behoort te wellen uit een liefhebbend gemoed. Zoodra uit de kritiek, die op ons kerkelijk leven wordt geöfend, verbittering te proeven is, zoodra zij in schamperen toon is gesteld, deugt zij niet. Uit alles moet blijken, dat het om het heil onzer kerken te doen is.

Daarbij wacht men zich wel voor arglistigheid van eigen hart.

Er zijn er, die het wel doen voorkomen alsof zij tot hun kritiek door liefde tot hun kerk worden gedreven, maar die in die kritiek zelf daarvan geen bewijzen geven. Men krijgt veeleer den indruk, dat er persoonlijke gekrentheid, ontevreden gemoedsstemming, criticasterij, zucht tot critiseeren achter schuilt.

Met zulk een kritiek is de Reformatie nooit gebaat. Zij houdt de Reformatie juist tegen.

Anderen voelen immers instinctief, dat hier meer de hartstocht dan de liefde tot 't Heeren kerk aan het woord is en beginnen zich tegen zulk een kritiek schrap te zetten en ontkennen vaak het waarheidselement erin. Ook dat is verkeerd. Maar volkomen begrijpelijk. En in elk geval van niet geringen invloed op den gang van ons kerkelijk leven.

Men verlieze bij zijn kritiek den zin voor perspectief niet.

Velen leggen zoo eenzijdig nadruk op de gebreken der kerk, dat zij geen tijd hebben om haar deugden te waardeeren.

Bij diverse critiek dienen deugden en gebreken nauwkeurig tegenover elkander te worden afgewogen.

En als weegschaal gebruike men dan niet eigen inzicht, maar het Woord van Hem, die eens sprak: En al de gemeenten zullen weten, dat Ik het ben, die nieren en harten onderzoek.

De reformatoische kritiek is altijd „wij“ kritiek. Ontdekt men verkeerdheden in het kerkelijke leven, dan dient dit het uitgangspunt van de kritiek te zijn: wij hebben er schuld aan.

Men heeft vóór alle dingen obligatiën in die schuld te nemen.

Daarom mag een kritiek, die de Kerk in het algemeen voor alle gebreken aansprakelijk stelt, niet anders dan onvoorwaardelijk worden veroordeeld.

Het „wij hebben gezondigd“ sta op den voorgrond.

Het komt voor, dat men misstanden in het kerkelijke leven zoo niet uitsluitend dan toch hoofdzakelijk op rekening stelt van ambtsdragers, van leiders, van de trage massa of van wie dan ook en dat men zichzelf grootendeels vrijpleit.

Maar ieder, die met zijn kritiek het werk der Reformatie wil dienen, vrage zich af: wat heb ik gedaan om te verbeteren of te voorkomen?

En dan zal ieder zijn nalatigheid voor den Koning der kerk moeten belijden.

Men moene van zijn taak niet ontslagen te zijn door een woord van protest, door herhaalde waarschuwing, door artikel of artikelenreeks.

Ware kritiek moet gesteund worden door een leven vol toewijding.

Luther, Calvin, Kuyper, deden rake kritiek hooren. Maar zij sloten er zichzelf niet buiten en be-

zagen de kerk niet van een monarchen heuvel. Zij begrepen zichzelf ook onder de critiek. En bovendien, zij gaven er hun leven voor.

Dat wordt van de mannen en de vrouwen, van de ouderen en de jongeren, die zich tot voortgezette Reformatie willen vereenigen, ook verwacht.

Men late niet af en toe een woord van critiek vallen, om zich aan de actie zelf te onttrekken met allerhande verontschuldigen.

Er wordt ons niet meer of niet minder dan een offer gevraagd.

Als gij de geestelijke inzinking becritiseert, toont dan in uw leven, dat gij alles doet om er uzelf aan te ontworstelen en tracht een voorbeeld te zijn.

Als gij over te geringe activiteit in onze kerken klaagt, begint met uzelf voor den arbeid, waarvoor gij gaven ontvingt, u aan te bieden.

Een stroom van „wij"-critiek moge door onze kerken bruisen.

De Heere beware ons echter voor daadlooze schreeuwcritiek.

Reformatische critiek zoekt steeds naar evenwicht.

Wij menschen draven gaarne door.

Wij berijden zonder dat wij het weten soms een stokpaard.

Onder de reformatisch-gezinden zijn er, die zich vooral tot de geloofsverdediging voelen aangetrokken. Hun lokt de naam van wachters op Sions muren het meest aan. Zij lichten ons nauwgezet over de verschijnselen buiten onze ervaar. Zij blazen alarm, zoodra zij onraad meenen te ontdekken. Maar zij bekommeren zich dikwijls heel weinig over de gevaren, die binnen de muren den kop opsteken. Zij vervallen soms tot de eenzijdigheid, dat zij alles wat van buiten komt zonder nader onderzoek afkeuren en den bestaanden toestand in de kerken zonder ernstige toetsing aan Gods Woord goedkeuren. Wat buitenkerkelijk is valt onmiddellijk onder hun oordeel, wat binnenkerkelijk is, is een heilig huisje, waaraan niet mag worden geraakt.

Daartegenover staan er critischen, die zoozeer op de gebreken van eigen kerkelijk leven staren, dat zij vijandelijke geestesstroomingen van buiten droomend laten voorbij trekken. Ja, niet zelden gelooven zij, dat het heilzaam zou zijn, wanneer de kerk wat minder op gevaren van buiten verdacht was. Meedoogenlooze critiek op eigen kerkelijke toestanden gaat dan gepaard met te ver gedreven waardeering van verschijnselen, die buiten de kerk zich hebben opgedaan.

Men hoede zich zoowel voor het een als het ander. De critiek naar binnen heeft de verdediging naar buiten niet op, noch omgekeerd.

Doch zoowel de verdediging naar buiten als de critiek naar binnen betreft nog slechts den negatieven arbeid der Reformatie.

Zij dienen om alle hinderpalen voor de ontwikkeling van het kerkelijke en in verband daarmee van geheel het Gereformeerde leven uit den weg te ruimen.

De positieve arbeid is echter de voornaamste. Alle reformatoren van vroeger waren onverbiddeijk in hun critiek.

Zij hadden den moed om zwart zwart te noemen. Maar zij trokken meteen lijnen voor nader ontwikkeling.

In dat positieve lag het geheim van hun kracht.

Een man als Erasmus was een meester in het critiseeren. In het afbreken had hij zijns gelijke schier niet. Hij gispde de gebreken van zijn kerk met een sarcasme, dat men in alle hoeken van Europa er om schaterde. Maar hij leverde niets positiefs. Hij wees niet, hoe het wel moest zijn. Hij had geen bestek voor opbouw. Daarom had hij geen blijvenden invloed.

Dan waren Luther en Calvijn andere figuren! In de critiek waren ook zij niet matsch. Maar zij waren tevens bouwmeesters. En Calvijn overtrof daarin Luther nog. Een der verschillpunten tusschen Luther en Calvijn is wel dit, dat de eerste heftiger was in zijn critiek, maar de laatste een dieper blik had in de ontwikkeling van het kerkelijke en geestelijke leven.

En wiens arbeid het verst heeft gedragen, toont de historie genoegzaam. Het is niet Luther, maar Calvijn geweest, die in de volgende eeuwen het reformatische leven heeft beheerscht.

Dat is ook de enorme kracht van Kuyper geweest.

Zijn critiek, hoewel in hoffelijker toon gesteld — ons allen tot exempel! — dan die van de hervormers der 16de eeuw, drong diep in. Maar hij had ook een plan van wederopbouw en uitbouw gereed. Hij tooverde dit voor oogen met ongemeene zeggingskracht en bezieling. Hij vond aansluiting bij velen, die Gods Woord en kerk liefhadden. En zóó kon hij zijn grootsche taak volbrengen.

Daarop worde ook in het heden geleet.

Critiek is welkom.

Critiek moet er komen, steeds meer.

Zonder critiek is Reformatie een onbegonnen werk.

Maar met de critiek drage men tegelijk steenen aan om het gebouw van het Gereformeerde leven verder op te trekken.

Zoolang men niet weet, hoe het wel moet, sluite men zijn critiek nog in eigen hart op.

Bloote critiek is niet ongelijk aan de onbewoonbaarverklaringen, gelijk die in onze groote steden wel zijn toegepast. Men verdreef de menschen uit hun gebrekkige huizen om er hun voorhands geen betere voor in de plaats te bieden, zoodat zij zich nog erger moesten behelpen dan te voren en de conditiën voor gezondheid en eerbaarheid aanmerkelijk verslechterden.

Natuurlijk wil dit niet zeggen, dat de opbouw reeds tot in onderdeelen behoeft vast te staan. Dan zou ook een Luther van zijn reformatie hebben moeten afzien. Maar wel dienen de groote lijnen te zijn aangegeven.

Ons blad nu gaat uit van de onderstelling, dat die groote lijnen er zijn.

Alleen dienen zij nog aangevuld en uitgewerkt. Vooral echter behoort voor een goeden voedingsbodem voor de plant der Reformatie gezorgd.

Daartoe zijn vereischt een rusteloos graven in het Woord, verinniging van het godvruchtig leven en een recht verstand van onzen tijd.

HEPP.

## UIT DE SCHRIFT.

### Standsvroomheid.

Als nu David wederkwam om zijn huis te zegenen, ging Michal, Sauls dochter, met David tegemoet, en zeide: Hoe is heden de Koning van Israël verheerlijkt, die zich heden voor de oogen van de dienstmaagden zijner dienstkechten heeft ontbloot, gelijk een van de ijdele lieden zich onbeschaamdlijk ontbloot?

Maar David zeide tot Michal: Voor het aangezicht des Heeren. Die mij verkoren heeft voor uw vader en voor zijn gansche huis, mij instellende tot een voorganger over het volk des Heeren, over Israël; ja, ik zal spelen voor het aangezicht des Heeren.

Ook zal ik mij nog geringer houden dan alzo, en zal nederig zijn in mijn oogen en met de dienstmaagden, waarvan gij gezegd hebt, met dezelve zal ik verheerlijkt worden. 2 Samuel 6: 20-22.

Michal had er niets op tegen, dat David God diende.

Zij gunde hem zijn religieuze genietingen wel. Misschien had zij altijd gevonden, dat hij daarin iets overdrevens over zich had.

Toch had zij het kunnen dragen.

Maar nu liep het toch al te bar.

Zij had van uit het venster hem bespied en zij kon het niet helpen, maar een plotseling gevoel van verachting kwam over haar.

David danste daar voor de ark te midden van den volksdrom, het opperkleed omhoog geslagen.

Dat was toch geen houding voor een koning!

Hoe kon iemand zóó zijn waardigheid en zijn eer te grabbel gooien?

Dan was ze thuis wat anders gewend!

Haar vader Saul, hij mocht zijn, wien hij wilde, wist in elk geval beter afstand te bewaren.

Maar wat David daar deed was een bespotting van alle decorum.

Het stond niet.

En niet zoodra had hij den voet over den drempel gezet of Michal voer met hooghartig gebaar tegen hem uit.

Haar woorden sneden als messen.

Zij stapelde de eene bitterheid op de andere.

Haar tong was scherp als alleen de tong van een zichzelf voelende vrouw zijn kan.

Zij verweet hem niet onder de sterkste afkeuringen zijn doen.

Zij stak — wat men wel noemt — den draak met hem.

Wel hoe beviel het je in zoo'n gezelschap? Net iets voor een koning, te dansen met meiden uit het lagere volk! En dan zoo luchtigjes gekleed!

Ik moet zeggen: je hebt je stand opgehouden. 't Was fraai!

Standsvroomheid vraagt zich bij het dienen van God vóór alle dingen af, wat staat.

Ze heeft met de cliché-vroomheid en de pikante vroomheid dit gemeen, dat zij spontaneiteit schuwt.

De cliché-vroomheid doorvoelt niet, wat zij spreekt, maar bedient zich van een klaarliggend stempel.

Pikante vroomheid overweegt, of wat zij voortbrengt wel puntig genoeg is.

Standsvroomheid schikt vóór zij tot God gaat, alles eerst in de juiste plooiën.

Alle spontane geloofsuitingen worden stelselmatig onderdrukt.

Men bekijkt zich eerst in een spiegel of men er wel deftig genoeg uitziet.

Anders wil men niet voor God verschijnen.

En vooral wil men niet voor de medegeloovigen verschijnen.

Die moeten toch geen te minnen indruk van hen krijgen en de natuurlijke grenzen niet uit het oog verliezen.

Men wil met den gemeenen man straks nog wel aanzitten aan de bruiloft des Lams.

Want — het is goopenbaard — dat kan nu eenmaal niet anders.

Kon het anders, dan zouden zij er vurig om bidden.

Nu moet men er zich echter in schikken.

Hoewel men niet bepaald kan verklaren, dat het een blij vooruitzicht is, dat hen streelt.

Doch wat eenmaal in de eeuwigheid zijn zal, begeeren zij daarom nog niet voor dezen tijd.

In dit opzicht verlangen zij naar een voorsmaak der eeuwige zaligheid niet.

Wie meent, dat in onzen democratischen tijd zulke standsvroomheid niet meer voorkomt of toch hoelangs zoomeer verdwijnt, bedriegt zich.

De standen verplaatsen zich en met hen de standsvroomheid.

Maar het euvel blijft.

Hier is er een, die O. W. — in den meest eerlijken zin van het woord — heeft gemaakt. Vroeger kwam hij naarstiglijk tot de gemeente Gods. Maar nu dineert hij 's avonds en geeft zich daarna aan de conversatie. Dat is hij aan zijn stand verplicht. Trouwens, zoowel des avonds als des morgens zijn plaats in het bodehuis in te nemen, dat is toch wel wat te „burgerlijk." Maar als hij in een beter oogenblik de dagen van vroeger eens vergelijkt met de dagen van nu, dan rijst er zeker heimwee naar het verleden boven. Hij had Christus zooveel eenvoudiger lief. Hij leefde zooveel spontaner.

Daar heeft een mevrouwje zich bij de nieuwe toestanden kordant aangepast. Zij gaat met haar huispersoneel om op een wijze, waaraan men vroeger niet zou hebben gedacht. En zij moet bekennen: zij heeft er schik in. Zij pleegt met haar dienstbode gaarne overleg. Zij is „van de kerk." Haar dienstbode ook. Zij spreken ook samen weleens over de kerk. Inzonderheid hierover, hoe zij dezen of dien dominé vinden. Maar haar dienstbode eens een blik gunnen in haar zieleleven, daar denkt ze niet aan. Dat zou al te familiair zijn. Zij vraagt er haar meisje ook niet naar, of zij aan Christus reeds haar hart heeft gegeven. Dat verbiedt haar haar stand. Hoe anders was het voorheen, in de dagen der Reformatie, in de dagen van het Réveil, toen meesters en dienstbare in het geestelijke dikwijls geen geheimen voor elkander hadden, hartelijk met elkander meeleefden, en de vrouwe niet te hoog stond om zich door haar maagd te laten opbeuren!

Vele edelen en rijken tellen we niet. Maar we tellen er toch. Doch hoe weinig zetten zij vaak de schouders onder het eenvoudig werk in de gemeente. Zij steunen met hun gaven. Maar zelden met hun werkkraft. Hoe onttrekken hoogere kringen en intellectueelen zich niet veelal aan het christelijke vereenigingsleven.

Nog meer voorbeelden waren er bij te brengen. Maar waartoe zou dit noodig zijn.

Het is al te duidelijk, dat de standsvroomheid zich nog altijd doet gelden.

Weest spontaan in uw geloofsopenbaring.

Dan zal vanzelf alle standsvroomheid wegvallen.

Ons volk staat er in het buitenland voor bekend, dat het zoo rijk aan standen is. Uit den vreemde heeft men wel gespot, dat hier ieder er een eigen stand op nahoudt. Vandaar de vele clubjes en kringetjes en coterietjes.

Coteriegeest is er ook wel een weinig in onze vroomheid.

Maar wie het spontane leven van den Heiligen Geest geen wederstand biedt, zal dezen vanzelf te boven komen.

Hij zal er het heerlijke van gevoelen, dat er in Christus is noch man noch vrouw, noch dienstbare noch vrije.

Hij zal op alle schampere opmerkingen, door standshoogheid gemaakt, met David antwoorden: „Ook zal ik mij nog geringer houden dan alzo en zal nederig zijn in mijn oogen en met de dienstmaagden, waarvan gij gezegd hebt, met dezelve zal ik verheerlijkt worden."

HEPP.

## KERKELIJK LEVEN.

### De Generale Synode.

#### IV.

Van de Synodale zaken, die ik mij voorstelde te behandelen, resten mij alleen de beslissingen inzake het beroep van Dr. Netelenbos en het graven-Buizer. Wat het eerste aangaat wil ik mij hoofdzakelijk bepalen tot het dogmatisch gedeelte, niet omdat de kerkrechtelijke quaestie minder belangrijk zou zijn, doch omdat dit dogmatisch deel de veroordeeling van Dr. N. raakt. Eer ik echter deze uitspraak der Synode nader ga toelichten, en enkele onzuivere voorstellingen uit de „Zeeuwsche Leeuw" hoop te bestrijden, meen ik goed te doen onze lezers eerst in kennis te brengen met het rapport, dat inzake het beroep van Dr. N. op de Synode is uitgebracht. Dat rapport begint met een kort exposé van den gang van zaken, en gaat dan aldus verder:

„Uw Commissie heeft dit dogmatisch verloop der zaak en de bezwaren van Dr. N. ernstig overwogen, en kwam eenparig tot de overtuiging dat het onderzoek van Dr. N. zich moest concentreren in zijn Schriftbeschouwing, terwijl zij naar aanleiding van zijn brochure: „Ben ik Gereformeerd?" die door hem aan alle leden der Synode is toegezonden, en waarin hij zijn standpunt nader heeft uiteengezet, enkele nieuwe punten naar voren heeft gebracht. Zij formuleerde een 19-tal vragen, die in de ver-

gadering

zijn voe

1. Zij

belijden

gaande

hebt ge

2. Ge

tot de c

is geger

ning es

8. Ge

de relig

en Apost

(van de

Schrift

den w

meest

4. telen

de leid

thans

er tuss

5. W

Commis

er on

het we

gestalte

openha

Bijbels

beelder

ding zi

persoon

dan da

de leid

gekome

dachten

gegeven

6. W

de feib

er een

uit de

komen,

Oosters

bedoelt

den va

staat,

name

de sla

om Ev

de sla

maar

verdi

7. W

„Ben

kennen

in de

histori

digheid

Gods

omstan

dan op

des pri

de prof

stig zij

leefde,

onthull

8. G

inkleed

bepaak

9. G

ook wa

Gods

10. C

denis

ben, d

11. C

in onz

12. C

Geestes

der He

13. C

op de

14. C

63 van

niet in

geloofs

omdat

wekt e

daarme

gaande

medede

voor o

15. C

„De gr

niet st

critiek,

neer zi

hope e

gij da

vrij sp

zij de

heid d

profeti

zekerh

lijkheid

16. C

is on

heid v

ons de